

Nedotknutelnost členů Národního shromáždění v judikatuře nejvyššího soudu.

Dr. Zdeněk Peška.

Imunita čili nedotknutelnost členů Národního shromáždění jest upravena v §§ 23—26 úst. listiny. Zásadně členové Národního shromáždění jsou podrobeni všem zákonům republiky, jako každý, kdo se nalézá v dosahu státní moci republiky. Avšak za jistých okolností nemohou býti členové N. S. »trestně nebo disciplinárně stiháni«. Jest tedy imunita dočasnou nebo trvalou suspensí trestních ustanovení, kterých jinak možno pužiti proti každé jiné osobě.

Imunitu možno rozeznávati dvojí:

1. Imunitu ve věcech úředních: § 23 úst. list. Toto ustanovení se vztahuje jen na hlasování a výroky, ne na úkony jiné, zejm. ne na obstrukci, jak vyložil nejv. soud v rozh. ze dne 19. IV. 1923 Váž. Rozh. tr. 1187 a z 28. IV. 1928 Váž. R. tr. 3161. K tomu dlužno přičísti i § 26 úst. list., že »členové N. S. mají právo odepřítí svědectví o věcech, které jim byly svěřeny jako členům sněmovny, s výjimkou případů, kdy jde o »svádění člena některé sněmovny k zneužití mandátu«. Tento § nemá jiný smysl, než že vůči členům N. S. nesmí býti použito trestních sankcí, kterých jinak bylo možno pužiti proti osobě, vzpouzející se vydati svědectví. Jest i tento § zvláštním případem imunity členů N. S. Imunita §§ 23 i 26 jest trvalá bez jakýchkoliv dalších formalit. Arg. »nemohou býti v ů b e c stiháni«, »Pro výroky podrobeni jsou jen disciplinární moci...« (§ 23), »...a to i když členy jejich býti přestali...« (§ 26).

2. Imunita ve všech ostatních věcech: § 24. Tato imunita jest dočasná. Jak praví nejv. soud v nálezu z 25. XI. 1927 Vážný Rozhod. trest. č. 2982: »Poněvadž... poslanecká sněmohla nedala souhlas ku stihání obžalovaného pro souzený

trestný čin — aniž však jej z druhé strany odepřela, vůbec o tom nejednavši a nerozhodnuvši — nebylo do dne 20. XII. 1924 (kdy žalovaný přestal býti členem N. S.) možno, aby trestní soud zavedl proti obžalovanému stihání v té věci, a dlužno proto 6měsíční lhůtu § 40 zákona o tisku čítati teprve ode dne, kdy pominula řečená překážka.« Jestliže však zánikem členství končí překážka stihatelnosti bez výslovného svolení sněmovny, jest bývalý člen N. S. po zániku členství volně stihatelným pro všechny delikty (mimo §§ 23 a 26), ať se jich dopustil kdykoliv a ať stihání započalo kdykoliv — ovšem podle všeobecných norem trestního zákona a řádu.

Pokud jde o hranici mezi obecnou nestihatelností a stihatelností redaktora, jest poslední ustanovení výjimkou z širšího ustanovení, třebaže to samo jest výjimkou z všeobecných zákonných ustanovení. Jest tedy třeba v případě pochybnosti v pomezích případech předpokládati nestihatelnost a jiné úkony, než které náleží přímo a výslovně zodpovědnému redaktoru, považovati za nestihatelné, i když s funkcí redaktora souvisí velmi úzce. Z této úvahy patrně vyšel nejv. soud, když dne 16. X. 1925 Váž. Rozh. trest. 2138 rozhodl, že »pouze sepsání, nikoliv uveřejnění závadného článku poslancem redaktorem jest chráněno imunitou«. Byla by však vhodna stylisace opačná.

Pokud jde o právní dosah vydavacího usnesení sněmovny, stanovil nejv. s., že »byť i § 24 ústavní listiny... nepochybně měl na mysli v první řadě stihání pro konkrétní skutek a nikoliv určitou jeho právní kvalifikaci, sotva bylo by lze poslanecké sněmovně, která má právo svolení ke stihání svého člena odepřít, upřít též právo, aby svolení ke stihání udělila jen s omezením na určitou kvalifikaci.« (Rozh. ze dne 19. IV. 1923, Váž. Rozh. tr. 1187.) Ale »platí pravidlo, že se souhlas sněmovny k trestnímu stihání jejího člena vztahuje na konkrétní skutek a nikoliv na určitou jeho právní kvalifikaci«. Chtěla-li by sněmovna obmeziti stihání na určitou kvalifikaci, »takové obmezení musilo by v dotyčném usnesení sněmovny býti výslovně uvedeno..., prosté označení právní kvalifikace skutku, pro nějž byl obžalovaný vydán [není-li výslovně zakázáno stihati jej pro jinak kvalifikovaný skutek nebo jinak vydání obmezeno jen na takto

kvalifikovaný skutek], je však pro obžalobce a trestní soud nerozhodným a nezávazným». (Rozh. ze dne 14. VII. 1928. Vážný Rozh. tr. 3224.)

To jsou jednotlivá ustanovení ústavní listiny o nedotknutelnosti členů Nár. shrom. a jejich výklad, jak jej nalézáme v judikatuře nejv. soudu. Vedle tohoto podrobného výkladu, nejv. soud stanovil ještě dvojí důležité všeobecné pravidlo.

Jedno z těchto pravidel se týká případu, že by někdo byl vydán sněmovnou, souzen, ale před konečným rozhodnutím zvolen při nových volbách. Jest třeba, aby soud žádal znovu za jeho vydání novou sněmovnou? Na tuto otázku odpověděl nejv. soud dne 25. VI. 1926 Vážný Rozh. tr. 2432 záporně takto: »Aby se došlo ke správnému řešení, třeba zodpovědět dvě otázky: jednak zda rozpuštěním sněmovny pozbylo účinnosti její opatření ohledně vydání obžalovaného..., jednak, zda obžalovaný svým novým zvolením nestává se opět absolutně imunním i vzhledem k trestnímu řízení, o něž jde. K oběma otázkám jest odpovědět záporně. Imunita jest osobním právem poslancovým všeobecného rozsahu, jehož obsahem jest nestíhatelnost pro delikt. Toto osobní právo může býti pro určitý konkrétní případ suspendováno... vydáním... Suspense tohoto práva má však ten účinek, že vydaný člen sněmovny jest podroben v daném případě ve všech důsledcích všeobecně a pro každého platným předpisům. Podle všeobecně platných předpisů musí býti zahájené řízení trestní zákonným způsobem ukončeno. Vyvolala-li sněmovna, vydávši svého člena ku stíhání, ten stav, že trestní řízení bylo pravidelně zahájeno, musí tento stav setrvati až do úplného skončení tohoto zahájeného trestního řízení. Vydáním poslance ku stíhání sněmovnou, jež v té době byla k rozhodnutí o tom příslušna, vznikl státu nárok na stíhání jeho jako každé jiné osoby, proti právnímu řádu se prohřešivší a obsahem nároku toho jest, by provinivší se osoba byla podle platných předpisů za svůj čin potrestána. Nárok ten na trestání odůvodňuje požadavek na přirozené procesuální zakončení zahájeného řízení. Další osud sněmovny, která obžalovaného vydala, jest bez veškerého účinku na další průběh věci. Opatření sněmovny, kterým

určitá věc byla konečně vyřízena, podržují účinnost *trvale* a nepozbývají jí jejím případným zánikem. Rozhodnutí, kterým dán jest souhlas ku trestnímu stíhání, jest zajisté opatřením, kterým dotyčná věc, sněmovně ku projednávání a rozhodnutí předložená, byla konečně vyřízena, t. j. takovou věcí, ohledně které žádného dalšího řízení již třeba není, i kdyby sněmovna i dále byla působila...

...Nově zvolené sněmovně nelze upříti kontinuitu se sněmovnou předchozí, neboť ústavní základ i působnost její oproti sněmovně dřívější se nikterak nezměnily a změna jejího složení co do osobností poslanců nemůže přivoditi bezúčinnost pravoplatného rozhodnutí zákonodárného sboru předchozího, který po zákonu otázku vydání člena svého konečně vyřídil pro celý průběh řádného trestního stíhání v daném případě. Požadavek řádného procesuálního zakončení věci, jak byl již dovozen, vylučuje každý vnější zásah do pravidelného chodu trestního řízení. Leč i *ratio legis* propůjčené imunity poslanců tento názor odůvodňuje. Při poslanecké imunitě, propůjčené pro činy neúřední, ...nejde o nic jiného, než by člen N. S. tendenčním zatčením, ...nebo neodůvodněným zavedením trestního řízení... nebyl odstraňován od účastenství činnosti sněmovní. Vyslovil-li zákonodárný sbor, jehož stíhaný byl toho času členem, ...svůj souhlas ke stíhání, vyřkl tím, že ...neshledal, že tu jde o tendenční stíhání... Není proto překážek, by v trestním řízení proti obžalovanému zákonitě zahájeném, nebylo pokračováno a trestní věc pravidelným chodem neskončena.

Jak je z této reprodukce zřejmo, jest tu čtvero argumentů, užitých nejv. s.: 1. Souvislost trestního řízení: má-li stát nárok na stíhání v době zahájení řízení, má i nárok na jeho skončení.

2. Konečnost rozhodnutí, kterým sněmovna vydává svého člena ke stíhání.

3. Souvislost sněmovny staré a nově zvolené.

4. *Ratio legis*.

Bohužel, judikát n. s. směřuje příliš všechny tyto argumenty a nerozlišuje dosti mezi nimi. Nevychází také všechny důsledky z nich. Zejména první argument jest velmi dalekosáhlý a bylo ho možno užít i na jiný případ, totiž, když

jest započato stíhání proti někomu, kdo není vůbec členem sněmoven, avšak když tato osoba před konečným rozsudkem jest zvolena do N. S. V citovaném nálezu se v podstatě praví: »Vydáním člena sněmovny se zakládá právo státu jej stíhati. Užil-li stát svého práva a započal stíhání, má právo stíhání i dokončiti, ať se stane zatím cokoliv.« Vycházíme-li však z předpokladu, že stíhání někoho jest jakýmsi subjektivním právem státu, pak musíme toto subjektivní právo i předpokládati v případě, že osoba nespadá pod § 24 úst. list., čili je-li ji možno volně stíhati. Může-li tedy stát volně zahájit stíhání proti nečlenu N. S., může podle této zásady kontinuity trestního řízení i stíhání dokončiti a odsouditi onu osobu, i když se stala zatím členem N. S.*)

Nejv. soud však uhnul od tohoto důsledku svých názorů. Rozhodnutí ze dne 1. III. 1928, Váž. R. tr. 3101 uvádí, že nejv. soud, projednáváje věc osoby, která mezi dnem rozsudku první stolice a dnem rozhodnutí nejv. soudu byla zvolena za člena sněmovny, poukázal krajský soud, aby vyžádal svolení příslušné sněmovny a když tato odepřela, prohlásil, že vyřízení zmateční stížnosti nejv. soudem odpadá, poněvadž člena N. S. nemožno stíhati bez souhlasu sněmovny.

Druhým pravidlem byla rozřešena otázka časového rozsahu imunity, t. j. kdy kdo se stává členem N. S. Touto otázkou se zabýval nejv. s. ve dvou rozhodnutích. Jedno, z 25. VI. 1926, Vážný Rozh. tr. 4231, jest spíše negativní; prohlašuje, že tím okamžikem není okamžik složení slibu podle § 22 úst. l. Druhé rozhodnutí z téhož dne, Váž. R. tr. 2430, řeší otázku pozitivně, totiž, že okamžikem vzniku mandátu jest odevzdání hlasovacích lístků, t. j. skončení hlasování podle § 42 zvl. ř. posl. O správnosti této odpovědi založené na velmi složitých úvahách, četných fikcích a presumcích, lze velmi pochybovati. Avšak to již nespadá do pojednání o nedotknutelnosti členů Národního shromáždění.

*) Srovn. můj článek v Právu Lidu ze dne 2. X. 1929.